

Семкова Л.В.,

ст. викладач Маріупольського державного гуманітарного університету

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ

У статті проведено комплексне наукове обґрунтування теоретичних і практичних засад становлення міжнародної економічної діяльності країни в умовах глобального фінансово-конкурентного розвитку.

In the article it is conducted complex scientific ground of theoretical and practical principles of becoming of international economic activity of country in the conditions of global financial competition development.

Актуальність теми. Визначальною проблемою розвитку світової економічної системи є об'єктивна необхідність розроблення цілісної, теоретично та методично обґрунтованої стратегії формування глобальної конкурентоспроможності. Зрозуміло, що країни – світові лідери внаслідок вдалої багаторічної експансії на міжнародних ринках реалізували глобальні конкурентні переваги, а решта країн опинилися практично на узбіччі сучасного економічного розвитку, оскільки не могли вчасно адекватно реагувати на виклики глобалізації, насамперед, науково-технологічні та інформаційні, які на початку третього тисячоліття обґрунтовано вважаються і як загальноцивілізаційні.

Глобалізація формує якісно нові умови і критерії розроблення сучасної регуляторної політики України. З одного боку, має суттєво посилитись і набути конкретних обрисів глобальна (членство в СОТ) і євроінтеграційна спрямованість національного економічного розвитку, для чого є реальні, насамперед, політичні передумови, а з другого – нагальними стають питання національної безпеки України у контексті лібералізації її міжнародної економічної діяльності і відкритості національної економіки.

Ступінь вивченості проблеми. Проблематиці регулювання міжнародної економічної діяльності в умовах глобального

конкурентного розвитку протягом останніх років відводилось провідне місце в дослідженнях таких вітчизняних і зарубіжних економістів як Л. Антонюк, О. Білоруса, І. Бураковського, А. Вебера, О. Власюка, А. Гальчинського, В. Гейця, Б. Губського, Д. Лук'яненка, З. Луцишин, Ю. Макогона, О. Мозгового, Б. Панасюка, Є. Панченка, Ю. Пахомова, О. Плотнокова, М. Портера, А. Поручника, Л. Радеби, П. Робсона, О. Рогача, В. Рокочої, В. Ростю, А. Рум'янцева, Ф. Рута, П. Самуельсона, П. Тодаро, Т. Циганкової, В. Чужикова, І. Школи, Й. Шумпетера, А. Філіпенка та ін., в результаті чого сформувалась методологія аналізу економічної взаємодії країн.

Метою статті є комплексне наукове обґрунтування теоретичних і практичних засад становлення міжнародної економічної діяльності країни в умовах глобального фінансового конкурентного розвитку. Об'єктом дослідження є еволюціонізуюча система організаційно-економічних регулятивних конкурентних відносин у процесі інтернаціоналізації і глобалізації міжнародної економічної діяльності.

Якісні зміни, що відбуваються у світовій економіці на початку третього тисячоліття, є кардинальними за своєю сутністю. Це обумовлено тим, що традиційні ресурси економічного зростання вичерпуються, натомість, основними важелями та рушійними силами прогресу стають нетрадиційні ресурсні джерела, інноваційно-інтелектуальний потенціал і сучасні інформаційні технології. Національні господарства змушені пристосовуватись до таких змін, здійснюючи структурні та функціональні перетворення. Було доведено, що наукові концепції світового розвитку, пройшовши еволюційний період становлення, характеризуються циклічністю та багатовекторністю. Особливу увагу приділено змінам конкурентних відносин у глобальному вимірі. Доведено, що нові глобальні ознаки конкуренції дають підстави вважати її історичним явищем нинішнього етапу розвитку міжнародної економічної системи (рис. 1).

Результати досліджень і використання системного підходу до комплексної природи категорії «глобальний конкурентний розвиток» дозволили зробити висновок про її інтегрованість, яка проявляється в системному поєднанні споживчої та виробничої конкурентоспроможності.

Рис 1. Система глобального економічного розвитку

Підсумки соціально-економічного розвитку України у 2007 р. засвідчують збереження високих темпів економічного зростання при посиленні ролі в цьому зростанні складових реального сектору економіки (промисловості та будівництва) та випереджаючому зростанні інвестиційної діяльності. Спостерігалася комбінована дія внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту та експортного чинника як рушіїв економічної динаміки. Головними позитивними тенденціями динаміки реального сектору економіки стали:

- приріст ВВП на 7,3 %, що не відрізняється від аналогічного минулорічного показника;
- приріст промислового виробництва на 10,2 %, що на 4 в.п. більше, ніж торік;
- випереджаюче зростання галузей переробної промисловості: роль “локомотивів” відіграли харчова промисловість та машинобудування, які разом забезпечили 48,7 % приросту промислової продукції (у співставних цінах), причому приріст виробництва в машинобудуванні становив 28,6 %, що є найбільшим досягненням галузі за період економічного зростання, припинився спад у легкій промисловості;
- приріст інвестицій в основний капітал за 3 квартали року на 28,5 % (16,1 % за аналогічний період попереднього року);

– різке збільшення темпів зростання експорту, які за підсумком одинадцяти місяців становили 27,9 %, порівняно з 11,6 % за аналогічний період 2006 р., причому частка продукції з більш високим рівнем доданої вартості в експорті зросла (зокрема, частка продукції машинобудування збільшилася з 13,6 % до 16,9 %).

Активне економічне зростання, яке супроводжувалося також позитивними тенденціями у прибутковості підприємств (прибутки прибуткових підприємств зросли за рік на 61,7 %, що у 2,6 разу більше за індекс оптових цін промисловості), створило сприятливі умови для подальшого зростання номінальних доходів населення. Приріст останніх за рік склав 31,7 %. Темпи зростання витрат населення при цьому склали 33,7 % та вперше за останні п'ять років перевищили темпи приросту доходів.

Однак відбувається подальше посилення експортної орієнтації національної економіки. Експорт промислової продукції за 11 місяців 2007 року склав 39,3 % загального обсягу реалізації в промисловості, причому на зовнішніх ринках було реалізовано понад 70 % продукції металургії, понад 50 % – машинобудування, понад 20 % – харчової промисловості. За нашими підрахунками, у вартісному вимірі приріст експорту машинобудівної продукції становив понад 80 % приросту виробництва в галузі, продукції харчової промисловості – понад три чверті приросту виробництва за 11 місяців 2007 року.

Це посилює залежність економічної динаміки від міжнародної ринкової кон'юнктури, а також від валютно-курскових чинників. Останнє суттєво звужує можливості застосування курсових важелів економічної політики, зокрема – в антиінфляційних цілях.

Зберігаються серйозні структурні диспропорції промислового виробництва, яке набуває дедалі більш вираженої сировинної орієнтації. Частка сировинних галузей в 2007 р. становила 62,6 % (на рівні 2006 р.). Частка виробництва товарів широкого вжитку (харчова та легка промисловість) скоротилася до 15,2 % (16,6 % у 2006 р.). Певне збільшення частки продукції машинобудування (до 14,4 %) відбулося насамперед за рахунок транспортного машинобудування, у той час, як частка виробництва машин і устаткування залишилась незмінною (4,2 %).

Структура інвестиційних витрат залишається малоефективною та не орієнтована на реалізацію стратегічних пріоритетів економічного розвитку. За підсумками січня-вересня 2007 р. найвищими темпами зростали капіталовкладення у фінансовій діяльності (на 60,3 %), сфері державного управління (54,7 %),

секторі комунальних та інших індивідуальних послуг (47,9 %), торгівлі (43,4%).

Динаміка інвестицій в основний капітал у промисловості була в 2,5 раза вищою, ніж у 2006 р. (30,0 % проти 11,9 %), проте частка інвестицій в основний капітал у промисловості склала лише 38,2 % загальних капіталовкладень.

При цьому структура інвестиційної динаміки спрямована, насамперед, на консервацію наявної неефективної структури промисловості України. Хоча частка переробної промисловості зросла на 5,5 в.п. до 70,9 % промислових інвестицій, основна маса приросту була забезпечена металургією (69,6 % зростання) та харчовою промисловістю (44,1 %). У результаті в цих галузях було сконцентровано 56% інвестицій в основний капітал у переробній промисловості. Разом з тим знизилась частка машинобудування (крім транспортних засобів та устаткування) на 1,9 в.п. (до 10,1 %), депресивних галузей: легкої промисловості (на 0,5 в.п. – до 0,7 %) та виробництва коксу, продуктів нафтоперероблення (на 2,6 в.п. (до 4,8 %).

Спостерігалось погіршення структури іноземних інвестицій. Найбільш привабливими для іноземних інвесторів протягом 2007 р. були фінансова діяльність (28,9 % надходжень за рік, або 2277,8 млн дол.), промисловість (25,7 %, або 2026,9 млн дол.), будівництво (9,9 %, або 779,4 млн дол.). Водночас, із капіталовкладень у промисловість найбільше припало на виробництво неметалевої мінеральної продукції – 18,3 % прямих іноземних інвестицій у промисловість, на машинобудування – лише 1,7 % (143 млн дол.).

Таким чином, галузева структура інвестування консервує наявну структуру промисловості, що, зрештою, спричиняє послаблення спроможності вітчизняної промисловості скористатися перевагами розширення місткості внутрішнього споживчого ринку.

Здійснення заходів щодо підтримки та вдосконалення структури експортної діяльності та запобігання надмірному зростанню імпорту (з метою послаблення проблеми дефіциту торговельного балансу) в контексті адаптації національної економіки до членства в СОТ. Основними стратегічними завданнями в цій сфері мають стати:

- здійснення системи заходів щодо реалізації позитивного потенціалу вступу України до СОТ для національної економіки (виробників та споживачів), яка має передбачати:

- формування дієздатної системи підтримки експортної діяльності;

- удосконалення інфраструктурного забезпечення експортної діяльності;
- надання інформаційно-методичної та правової підтримки просування продукції національних виробників на зарубіжних ринках;
- забезпечення належної якості імпоротної продукції;
- подальшої реалізації переваг членства через розширення участі в регіональній економічній інтеграції;
- упровадження ефективних інструментів регулювання імпорту в Україну в рамках угод СОТ, у тому числі – протидії контрабанді, зловживанням у сферах визначення митної вартості, відповідності імпортованої продукції;

Стратегічне визначення України щодо участі у міжнародних регіональних інтеграційних угрупованнях відповідно базовим національним інтересам має бути погодженим як з пріоритетами безпечного розвитку держави, так і з принципами СОТ. Потребується активізація організаційно-правового державного впливу, що обумовлює необхідність системних оцінок євроінтеграційного та СНД-російського напрямів розвитку. Взаємовідносини України з ЄС у форматі "сусідства" слід використати як адаптаційний період для українського бізнесу, коли через механізми зони вільної торгівлі він закріпиться на традиційних і вийде на нові високотехнологічні євrorинки. Через розвиток інвестиційно-виробничого співробітництва та соціально-економічної гармонізації досягатиметься відповідність критеріям асоційованого і повного членства України в ЄС, що не суперечить співробітництву у межах СНД на основі еквівалентного і прогнозованого торговельно-економічного обміну.

З метою забезпечення зростання конкурентоспроможності економіки країни було визначено систему з виокремленням чотирьох етапів (адаптивно-створюючого, інноваційно-нарощувального, диференційовано-наступального, глобально-інтегрованого); визначено пріоритетні завдання на кожному з етапів на засадах синхронізації внутрішньої та зовнішньої економічної політики і переходу на постіндустріальну парадигму ресурсозабезпечення та споживання.

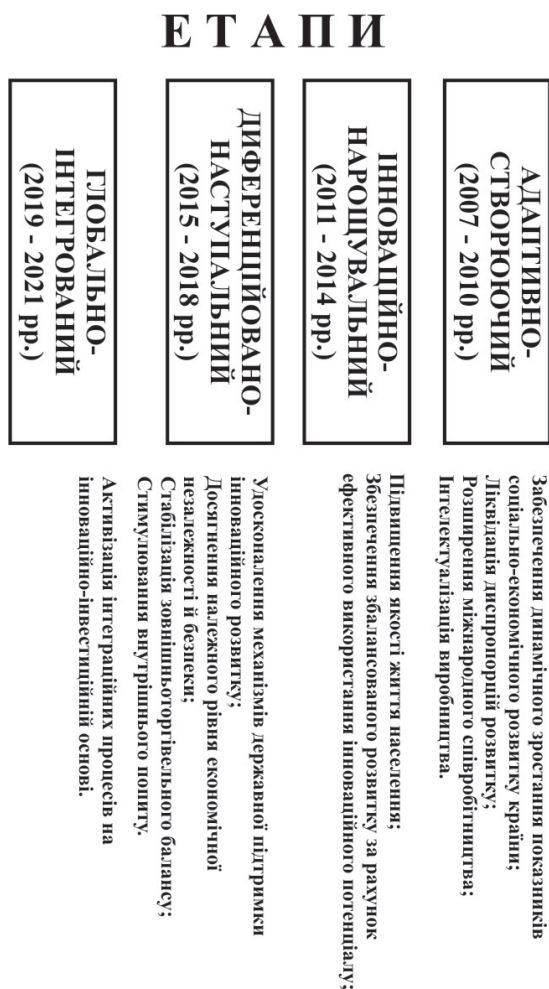

Рис. 2. Основні етапи державної стратегії підвищення конкурентоспроможності економіки України

Проведене дослідження дає підставу для висновку, що Україна в контексті вступу України до СОТ та створення зони вільної торгівлі з країнами ЄС може розширити інвестиційну діяльності завдяки впровадженню таких заходів: встановлення прямих контактів інвесторів і реципієнтів; активізацію зв'язків з солідними інвесторами; використання національного інвестиційного капіталу для вирівнювання економічного розвитку

регіонів і галузей і на цій основі – усунення непропорційної концентрації іноземних інвестицій; розробки механізму залучення іноземних інвестицій в сільське господарство, будівництво, видобувну промисловість, освіту та інші непривабливі галузі економіки; боротьби з тіньовою економікою (головним чином за допомогою механізму оподаткування).

Література

1. Білорус О.Г., Лук'яненко Д.Г. та ін. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 736 с.
2. Климко Г.Н., Леоненко П.М., Левківський В.М. Глобалізація: сутність, стан і перспективи дослідження та аналіз трансформаційних процесів // Економіка управління. Науковий журнал. – 2002. – №2. – С. 5-25.
3. Макогон Ю.В., Дергачева В.В., Пашко Е.А., Фильянов П.А. Глобализация и экономическое развитие: национальный аспект / Под науч. редакцией Макогона Ю.В. – Донецк: ДнНУ, 2006. – 260 с.
4. Рокоча В.В. Глобалізаційна тенденція у світовому господарстві: формування глобальної економічної системи // Вчені записки Інституту економіки і права "КРОК". – 2003. – Вип. 7. – С. 222-229.
5. <http://www.bank.gov.ua/> – Національний банк України. Платіжний Баланс України.